Esélyegyenlőségi kiadvány a fogyatékos fiatalok jogairól

Gondolkodtál már azon, hogy a fogyatékossággal élő fiatalok vajon szoktak-e sportolni, szórakozni járni? Van-e lehetőségük utazásra, kirándulásra? Egyedül, a szüleikkel vagy valamilyen otthonban élnek? Egyáltalán milyen nehézségekkel járhat elhelyezkedniük a munka világában?

Talán sejtjük mindannyian, hogy a törvény alapján megilleti őket is a jog, hogy ugyanúgy éljenek, mint ép társaik. Az Egyesült Nemzetek Szövetsége (ENSZ) „fogyatékossággal élő személyek jogairól szóló egyezményéről" el is készült egy gyerekek számára is könnyen érthető verzió „Jogod van..." címmel.[1]

Ezt a kiadványt kiegészítve kívánunk bemutatni néhány példát arról, hogy ezeket a jogokat a gyakorlatban hogy tudják érvényesíteni a fogyatékossággal élő fiatalok. Szeretnénk, ha a jövőben minél több pozitív példát láthatnánk magunk körül!

HISZEN, JOGOD VAN! NEKED IS!

1 Összeállította a Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége (SINOSZ) "Jogod van..." c. kiadványában. A teljes kiadvány letölthető a SINOSZ honlapjáról: www.sinosz.hu

JOGOM VAN? NEKEM IS?

Kovács Andinak hívnak. 21 éves vagyok, születésemtől fogva mozgássérült (kerekesszékes). Koraszülött voltam, 900 grammal születtem. Anyukámmal élek, Szegeden. Kedvenc időtöltéseim: a számítógépezés (ECDL vizsgára készülök), a sportok közül a boccia (versenyszerűen űzöm), és az utazás is. Nagyon szeretem a társaságot. Sok helyen jártam már az országban, anyukámmal és barátokkal is.

Nemrég Esztergomban jártam anyukámmal és két barátommal. Nagyon szerettem volna feljutni a Bazilika kupolájába, mert láttam lentről, a turistákat. Én is ott szerettem volna nézelődni a magasban. Bár nem volt lift, elhatároztam, hogy az anyukám segítségével fel fogok menni. Ő büszkén támogatott ebben. A pénztáros nem is akart felengedni odáig, mert félt, hogy bajom esik. Mivel a születésnapom volt, és nagyon eltökélt voltam, beleegyezett, de csak félútig engedett. Tényleg nagyon elfáradtam a lépcsőn felfelé menet, de mikor felér-

tem a Harangtoronyba, akkor csodálatos panoráma fogadott! Nagyon megérte a kitartásom! Az ottani őr alig akarta elhinni, hogy fel tudtam sétálni annyi lépcsőn. Nagyon kedves volt, még széket is hozott, hogy pihenhessek rajta, aztán pedig csak miattam lezárta a pénztárt, és a biztonság kedvéért segített még lemenni is. De nem csak ő, az ajándékboltos, a pénztáros, és még a turisták is ámultak és bámultak, hogy megtettem a számomra nagy kihívást jelentő utat. Ez nagyon jó érzés volt!
Legközelebb a kupola lesz a cél!!!!!

jogod van a diszkriminációmentes bánásmódhoz. Amikor Veled a fogyatékosságod miatt nem bánnak igazságosan, azt diszkriminációnak nevezzük.

Takács Andreának hívnak, 21 éves vagyok. A Népművészeti Szőnyegszövőbe járok iskolába, 2012-ben vizsgázok. Koraszülött iker vagyok, s nálam az oxigénhiány a mozgásközpontomat érte. Ezért kerekesszékes vagyok. Korrekciós műtéteim voltak, de nem segítettek. Szeretek tanulni, új embereket megismerni. Ha lehetőségem lesz, mondjuk másik szakmát tanulni, a szüleim mindent megtesznek, hogy tovább legyek közösségben.

Az iskolában aikido-t van lehetőségem sportolni.

Amit a legjobban szeretek benne az a közösség.

Nehézséget a kerekesszék okoz számomra.

A jövőben úszni szeretnék megtanulni. De senki sem vállalt még el.

jogod van részt venni a politikában és szavazni, sportolni, játszótereken játszani, színházba, múzeumba, könyvtárba járni.

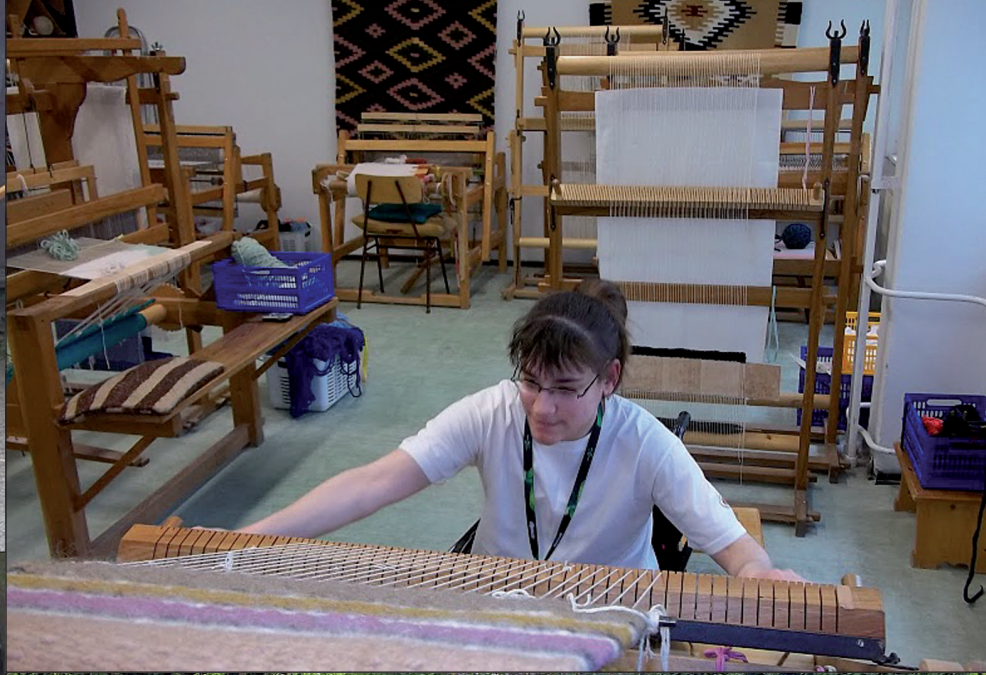

Juhász Ádám vagyok, 26 éves, a Napos Oldal Alapítványnál dolgozom személyi segítő és szervezőként. Végzett szakmám bőrtárgy készítő, illetve párhuzamosan elvégeztem az érettségit is, a szakmámban még nem dolgoztam. 18 éves koromig egy állami otthonban nevelkedtem, édesanyámmal és a húgommal költöztem össze nagykorúságom elérésekor. Mozgáskorlátozottságom nem akadályoz annyira a munkám akadálymentes elvégzéséhez. A magánéleti dolgaimban már sokkal zavaróbb tényező.

Szegedi születésű vagyok, vágyom arra, hogy egy kisebb, csendesebb városban éljek. A legjobb barátom közelében szerettem volna élni, de erre anyagi és családi okok miatt nem volt lehetőség. Édesanyámmal élek, húgom elköltözött a barátjával. Mint minden nagykorúnak nekem is voltak önállósodási terveim, de a fenti okok miatt ez megint csak nehézkes lenne, főleg egyedül. Albérletbe nem szeretnék költözni, úgy gondolom, hogy azért gyűjtögetem a pénzem, hogy majd tudjak venni egy saját otthont magamnak. A másik oldalról viszont félek is az önálló élettől, mivel nagyon új lenne nekem. Kimondott közösséghez már nem tartozom, barátaim egy kettő van a kollegáim közül, nem rég grilleztünk együtt. A legjobb barátommal, rendszeresen összejárunk, a nyári szezonból szoktunk áldozni a kellemes együttlétre, a kirándulásra.

jogod van megválasztani, hogy melyik országban és hol kívánsz élni, szabadon mozogni, önállónak lenni, eldönteni, hogy a családoddal, önállóan vagy intézményben szeretnél élni, egyenlő feltételekkel a közösséghez tartozni.

Lévay Bea vagyok, 25 éves. Szegeden lakok a Kálvária Védőotthonban, de minden pénteken haza járok a szüleimhez Csávolyra, Baja mellé. Nagyon szeretek az otthonban lakni, a szüleim segítettek ebben. Sok barátom van itt, és nagyon kedvesek a gondozók. Nagyon szeretek internetezni. Általában dalokat hallgatok Halász Judittól, vagy verseket olvasok. Nagyon szeretem Móra Ferenc verseit. Szeretek sportolni is: járok karatézni a Sólyom utcai tornaterembe, szeretek úszni is, és kipróbáltam már a hastáncot is.

Korábban a Szegedi Fonalfeldolgozóban (SZEFO) dolgoztam 4 órában. Műanyag evőeszközöket, tányérokat, hurkapálcákat csomagoltam itt. Volt olyan is, hogy a tízórai szünetben tornát tartottam a munkatársaimnak. Nagyon szerettem itt dolgozni, így nagyon szomorú voltam, amikor elküldtek. Azóta is arra várok, hogy újra dolgozhassak. Szívesen foglalkoznék kicsi gyerekekkel. Szoktam önkénteskedni a Százszorszép Gyermekházban, ahol például ünnepségek alkalmával vigyázni szoktam a gyerekekre. Bármilyen munkát szívesen vállalnék, csak szükségem lenne egy segítőre, aki kísér az otthon és a munkahely között, mert egyedül nem szoktam közlekedni.

jogod van, hogy munkahelyed legyen és ott dolgozhass!

JOGOD VAN! NEKED IS!

A SINOSZ „Jogod van…" c. összeállításból kiderül, hogy a fogyatékossággal élő fiatalok számára is ugyanazok a jogok járnak, mint ép társaiknak:

✓ **jogod van** ismerni a jogaidat.

✓ **jogod van** a méltósághoz

✓ **jogod van** a diszkriminációmentes bánásmódhoz.
Amikor Veled a fogyatékosságod miatt nem bánnak igazságosan, azt diszkriminációnak nevezzük. A diszkrimináció elkerülése érdekében a fogyatékkal élő gyerekeket be kell vonni az őket érintő döntésekbe.

✓ **jogod van**, hogy munkahelyed legyen, és ott dolgozhass.

✓ **jogod van** az élelemhez, ruházkodáshoz és az otthonhoz.

✓ Az olvasás, az írás, a hallás, a beszéd és annak megértése során fellépő akadályokat le kell küzdenünk. Bármilyen fogyatékosságod van, **jogod van** az egyenlő esélyekhez.

✓ A fogyatékkal élő gyerekek akadályokkal küzdenek.
Akár fiú vagy, akár lány, **jogod van** azonos lehetőségekhez.
A törvény kimondja, hogy mindenki egyenlő. Ez ugyanúgy vonatkozik a fogyatékkal élő lányokra és fiúkra.

✓ **jogod van** részt venni a mindennapi élet tevékenységeiben.
A vakok pontírással (Braille), a siketek jelnyelven képesek kifejezni a legjobban magukat, elmondani véleményüket, megosztani gondolataikat.

✓ Tiszteletreméltó vagy.

✓ **jogod van** arra, hogy megmaradhass annak, aki vagy, elfogadjanak olyannak, amilyen vagy.
Neked közlekedned kell, iskolába járni, szórakozni, hozzá kell jutnod az információkhoz.
Ezt senki nem akadályozhatja meg.

✓ **jogod van** az akadálymentes élethez.

✓ **jogod van** az élethez.

✓ Ez a te ajándékod és senki törvénytől fogva azt el nem veheti tőled.
Vihar, természeti csapás, háború, vészhelyzet esetén **jogod van** a védelemhez és a biztonsághoz.

✓ **jogod van** a biztonsághoz, szabadsághoz és az igazságszolgáltatáshoz. A törvény előtt mindenki egyenlő. Nem bánhatnak veled kegyetlenül, nem élhetnek vissza helyzeteddel,nem kínozhatnak meg.

✓ **jogod van** védelmet kérned.

✓ **jogod van** a nevedhez és az állampolgárságodhoz, ahhoz hogy, ismerd a szüleidet, és ők gondoskodhassanak rólad.

✓ **jogod van** megválasztani, hogy melyik országban és hol kívánsz élni, szabadon mozogni, önállónak lenni, eldönteni, hogy a családoddal, önállóan vagy intézményben szeretnél élni, egyenlő feltételekkel a közösséghez tartozni.

✓ **jogod van** hozzájutni minden információhoz.
Ha jelnyelvet, pontírást (Braille) vagy más segítséget kell igénybe venned, hogy kifejezd magad és megértsd a téged körülvevő világot, **jogod van** ehhez a segítséghez.

✓ **jogod van** a magánélethez.
Ha a szüleiddel élsz, a kormánynak támogatnia kell a családodat, hogy gondoskodni tudjanak rólad. Ha nem tudsz a családoddal (szüleiddel) élni, a kormánynak segítenie kell abban, hogy rokonok vagy a közösség viselje gondodat. Amikor felnősz, jogod van megházasodni és családot alapítani.

✓ **jogod van** iskolába járni.
Nem zárhatnak ki az oktatásból a fogyatékosságod miatt! A kormánynak kell ehhez a feltételeket megteremtenie.

✓ **jogod van** az orvosi ellátáshoz.

✓ **jogod van** részt venni a politikában és szavazni, sportolni, játszótereken játszani,színházba, múzeumba, könyvtárba járni.

✓ **jogod van** ahhoz, hogy a személyes adataidat titkosan kezeljék.

✓ **jogod van** ahhoz, hogy nemzetközi segítséget kapj, ha sérelem ér.

JOGOK ÉRVÉNYESÜLÉSE – KÜLSŐ SZEMMEL...

Mihály Zsuzsanna vagyok. 2009-ben végeztem az SZTE-JGYPK gyógypedagógia-tanító szakán. A két szak közül kezdettől fogva az elsőt éreztem hozzám közelebb állónak.

2010. októbere óta dolgozom a Napos Oldal A Sérült Emberekért Alapítványnál, mint munkahelyi segítő. Feladatom megváltozott munkaképességű kollégáim segítése munkájuk elvégzésében. Tevékenykedem a személyi segítő szolgálatban, melyet hátrányos helyzetű családok, fogyatékossággal élők és rászoruló idősek vesznek igénybe.

Részt veszek a sérült fiataloknak szervezett nyári táborokon, a Dr. Waltner Károly Otthon néhány lakójának heti rendszerességgel tartott foglalkozásain, és az „Ismerj meg és fogadj el" programokon, amely a fogyatékossággal élő emberek életének megismerését, elfogadását, társadalmi integrációját hivatott elősegíteni.

Nemcsak a munkám, hanem a mindennapi életem során is több fogyatékossággal élő emberrel kerülök kapcsolatba. Vannak látássérült, mozgássérült, értelmileg akadályozott ismerőseim, barátaim is. Ebből adódóan időről-időre találkozom különböző helyzetekkel, mely vagy jogaik érvényesülésére példa vagy a diszkriminációra.

Az utóbbi időben egyre többet hallani az esélyegyenlőségről, a mindenki számára akadálymentes hozzáférés megvalósítására tett törekvésekről. Elméletben ugyanazok a jogok illetik meg a sérült embereket is, mint ép társaikat, a gyakorlat azonban sokszor nem ezt mutatja.
A jogok tehát adottak, a feltételek viszont gyakran nem biztosítottak.
Számos belső és külső tényező van, amely befolyásolja, hogy a fogyatékossággal élő személy él(het)-e jogaival.

Gondolok itt az adott ember személyiségére, fogyatékosságának típusára, súlyosságára, szociális hátterére, szüleinek hozzáállására, neveltetésére, anyagi helyzetére, lakóhelyére, a szűkebb illetve tágabb környezetének róla alkotott véleményére, elfogadására, hozzá való viszonyulására, a segítségnyújtás mértékére stb.

Mivel a dolog ennyire komplex, nehéz általánosságban beszélni a fogyatékossággal élők jogainak megvalósulásáról, ennek ellenére egy-egy területről igyekszem pozitív illetve negatív példát is hozni a következőkben.

Lakhatás

Szegeden lakom albérletben, ahol a lakótársam az egyik vak barátnőm. Teljesen önállóan él, tőlem is csak ritkán kér segítséget, olyan „hatalmas" kaliberű dolgokban, mint például kimosott zoknijainak összepárosítása. Tervei között szerepel, hogy a közeljövőben egy évre külföldre költözzön. Ennek megvalósításában egy budapesti, látássérülteket segítő civil szervezet működik közre.

Egy környezetemben élő mozgássérült fiatalnak viszont nem áll módjában megválasztani a lakóhelyét. 10 éve idősek otthonában lakik. 30 éves volt, amikor elveszítette a szüleit és oda került. Nagyon nehéz bent az élete, próbált is más megoldást keresni, de különböző okok miatt mindenhonnan elutasították. Van olyan intézmény, ahová azért nem veszik fel, mert súlyos mozgáskorlátozottsága miatt nem önellátó, van ahová azért, mert értelmileg ép. Más intézmények esetében a magas térítési díj vagy a férőhelyhiány a kizáró ok.

jogod van megválasztani, hogy melyik országban és hol kívánsz élni, szabadon mozogni, önállónak lenni, eldönteni, hogy a családoddal, önállóan vagy intézményben szeretnél élni, egyenlő feltételekkel a közösséghez tartozni.

Oktatás

A közoktatási törvény 2006-ban érvénybe lépett módosítása szerint már a súlyos és halmozottan fogyatékos gyermekeknek is joguk van ahhoz, hogy tankötelezettségüket iskolai oktatás keretein belül teljesítsék. Ezáltal elvileg egy speciális szükségletű gyermek sem szorul ki az oktatási rendszerből.

Ezen a területen is előfordul azonban a diszkrimináció. Van egy látássérült ismerősöm, akit egy bizo-

nyos felsőoktatási intézménybe még felvételizni sem engedtek. Pedig a fogyatékossága nem tette volna lehetetlenné az adott szakon való tanulást. Ez az eset nem egyedülálló. Vannak bizonyos szakmák, amelyekről az emberek úgy vélik, egy fogyatékossággal élő személy nem tudja megfelelően végezni. Ha kicsit rugalmasabban gondolkodnának, belátnák, hogy speciális eszközökkel, némi segítséggel, lehet, hogy a megszokottól kicsit eltérő módon, de ők is hasonló hatékonysággal tudják munkájukat ellátni.

jogod van iskolába járni. Nem zárhatnak ki az oktatásból a fogyatékosságod miatt! A kormánynak kell ehhez a feltételeket megteremtenie.

Munka

Az előbb említett sztereotípiák befolyásolják a sérültek munkavállalását is. Kis százalékuk tud elhelyezkedni a nyílt munkaerőpiacon és ők sem feltétlenül a képességeiknek, végzettségüknek megfelelő munkakörben. Példa erre egy hallássérült ismerősöm, aki jogi egyetemet végzett, de csak adminisztratív munkát kapott egy cégnél.

Pozitív ellenpélda egy vak barátom, aki a Családsegítő Szolgálatnál és egy gyermekotthonban dolgozik pszichológusként.

jogod van, hogy munkahelyed legyen és ott dolgozhass.

Szórakozás

Az alapítványunk által szervezett nyári táborok sok értelmileg akadályozott és mozgássérült fiatalt kimozdítanak, élményekhez juttatnak, de sajnos sokaknak évről-évre ez az egyetlen szórakozási lehetősége. Kikerültek az oktatási rendszerből, nincs munkájuk, minden napjuk ugyanúgy, otthon vagy az intézetben „ülve" telik.

Van azonban az ismeretségi körömben olyan súlyos és halmozottan fogyatékos fiatal is, aki szüleivel rendszeresen jár szórakozni. Az édesanyja mesélte, hogy az egyik budapesti sportcsarnokban, a nagyobb koncertek közül is több ingyenes a mozgássérülteknek és egy kísérőnek, illetve a tánctéren és a lelátón is tartanak fenn számukra helyet. Legutóbbi találkozásunkkor épp a Sziget Fesztiválra készültek, Tankcsapda koncertre.

Sportolás

A sérültek által is űzhető sportágak köre elég széles. Ezen a területen nyilvánvalóan a mozgásukban akadályozott emberek érzik a legnagyobb hátrányt. Kifejezetten az ő sportjuk például a boccia. Vannak sporttevékenységek, melyekben speciális formában tudnak részt venni a fogyatékossággal élők. Ilyenek az ülő röplabda vagy a vak pingpong. Bizonyos sportokat változatlanul, hagyományos formában végezhetnek.

Hetente kísérek intézetben élő, értelmileg akadályozott fiatalokat karate foglalkozásra, melyet egy szintén speciális szükségletű gyermekeket nevelő házaspár vezet.

Sokak viszont ezen a területen sem tudnak képességeikhez mérten kibontakozni. Egy ismerősömnek, aki karok nélkül született, de ennek ellenére versenyszerűen úszott, sőt paralimpiákon is helyezéseket ért el, teljesen abba kellett hagynia az úszást, mert sem a családja, sem az intézet, ahol él, nem vállalja a szervezési feladatokat és az anyagi finanszírozást.

jogod van részt venni a politikában és szavazni, sportolni, játszótereken játszani, színházba, múzeumba, könyvtárba járni.

Bár számos területről szót lehetne ejteni, igyekeztem a leghétköznapibbakat kiválasztani és az ezekkel kapcsolatos tapasztalataimat megosztani Veletek!

Mihály Zsuzsanna

A SINOSZ által kiadott „Jogod van” c. kiadvány alapján
az esélyegyenlőségi kiadványt készítette:

Postacím: 6720 Szeged, Károlyi u. 4.
Tel/fax: +36/62-555-615
Mobil: +36/20-433-3437

E-mail: info@odukozpont.hu
www.odukozpont.hu

Számlaszám: OTP 11735005-20398875
Adószám: 18453661-1-06

A kiadványt összeállította:
Zsapkáné Kiszely Nikoletta

Dizájn: Jacob Péter

A kiadvány a Fiatalok Lendületben Program pályázati támogatás keretében valósult meg.

Ez a projekt az Európai Bizottság támogatásával valósult meg.
A projekt tartalma nem feltétlenül tükrözi az Európai Bizottság vagy a MOBILITÁS véleményét,
mely intézmények felelőssége a projektre nem terjed ki.